

4. Про судоустрій і статус суддів: Закону України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 15.06.2021).

5. Методичні рекомендації з питань прийняття та розгляду повідомлень про корупцію в органах Державної податкової служби, затверджено наказом Державної податкової служби України від 03.09.2020 № 468.

6. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. Т. Бусел. К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2002. 1440 с.

7. Сорокіна Н. Г. Добросесність як необхідний морально-етичний складник діяльності публічного службовця. *Національний юридический журнал: теорія и практика*. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2017/5/8.pdf> (дата звернення: 12.12.2020).

8. Про державну службу: Закон від 10 грудня 2015 року № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/889-19> (дата звернення: 01.11.2019).

9. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.

СПЕЦІАЛЬНІ ВЧЕНІ ЗВАННЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ СЛУЖБОВОЇ КАР'ЄРИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Ганжа О. О.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри правового забезпечення господарської діяльності

факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ

м. Харків, Україна

Риженко І. М.

кандидат технічних наук, доцент,

член-кореспондент Академії адміністративно-правових наук,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Міжнародного економіко-гуманітарного університету

імені академіка Степана Дем'янчука

м. Рівне, Україна

Спеціальні звання притаманні мілітаризованим організаціям, трудова діяльність яких пов'язана із виконанням особливо важливих державних функцій, а також наявністю жорсткої ієрархії працівників, штат котрих будується за принципом єдиноначальності. Наприклад,

присвоєння працівникам звань завжди було прерогативою військової служби. Згідно із Законом України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25.03.1992 № 2232-ХІІ всі військовослужбовці, резервісти та військовозобов'язані поділяються на рядовий склад, сержантський і старшинський склад та офіцерський склад, кожному з яких притаманний власний перелік військових звань. Так, для рядового складу встановлюються такі звання, як рекрут, солдат і старший солдат; для молодшого сержантського та старшинського складу – молодший сержант, сержант, старший сержант, головний сержант, штаб-сержант, майстер-сержант, старший майстер-сержант, головний майстер-сержант; для офіцерського складу – молодший лейтенант, лейтенант, старший лейтенант, капітан, майор і таке інше [1].

Спеціальні звання є своєрідним аналогом військовим, але застосовуються до працівників конкретних органів переважно правоохоронного типу. Наприклад, спеціальні звання мають місце в роботі Державного бюро розслідувань, а саме: 1) спеціальне звання рядового складу – рядовий Державного бюро розслідувань; 2) спеціальні звання молодшого начальницького складу: капрал Державного бюро розслідувань; сержант Державного бюро розслідувань; старший сержант Державного бюро розслідувань; 3) спеціальні звання середнього начальницького складу: молодший лейтенант Державного бюро розслідувань; лейтенант Державного бюро розслідувань; старший лейтенант Державного бюро розслідувань; капітан Державного бюро розслідувань; 4) спеціальні звання старшого начальницького складу: майор Державного бюро розслідувань; підполковник Державного бюро розслідувань; полковник Державного бюро розслідувань; 5) спеціальне звання вищого начальницького складу – генерал-майор Державного бюро розслідувань [2].

Спеціальні звання також відомі у трудовій діяльності представників Національного антикорупційного бюро України для яких встановлено наступний перелік спеціальних звань: 1) середній начальницький склад: лейтенант Національного антикорупційного бюро України; старший лейтенант Національного антикорупційного бюро України; капітан Національного антикорупційного бюро України; 2) старший начальницький склад: майор Національного антикорупційного бюро України; підполковник Національного антикорупційного бюро України; полковник Національного антикорупційного бюро України [3].

Свій перелік звань існує і в Національній поліції України. Згідно Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII в роботі НПУ встановлюються наступні спеціальні звання поліцейських: 1) спеціальні звання молодшого складу: рядовий поліції; капрал поліції; сержант поліції; старший сержант поліції; 2) спеціальні

звання середнього складу: молодший лейтенант поліції; лейтенант поліції; старший лейтенант поліції; капітан поліції; майор поліції; підполковник поліції; полковник поліції; 3) спеціальні звання вищого складу поліції: генерал поліції третього рангу; генерал поліції другого рангу; генерал поліції першого рангу [4]. Логічним в даному контексті є питання, яку саме роль спеціальні звання відіграють у службовій кар'єрі поліцейських?

В даному випадку необхідно відмітити, що наявність спеціальних звань – це не особлива форма «сегрегації» працівників органів та підрозділів поліції, а важливий елемент їх трудового статусу. Цей аспект підтверджується декількома моментами. По-перше, як і посада, звання впливає на рівень грошового забезпечення працівника поліції, адже кожному спеціальному званню відповідає оклад за це спеціальне звання. Згідно з цим, чим вище спеціальне звання поліцейського, тим більшою є оплата виконуваної ним трудової діяльності. По-друге, спеціальне звання поліцейського прямо пов'язано із посадою, яку він займає. Зокрема, на сьогоднішній день актуальними є положення Наказу НПУ від 04.12.2015 № 142 який встановлює перелік посад поліцейських та відповідних їм граничних спеціальних звань. Згідно із положеннями даного наказу, в межах кожної посади працівник поліції може досягнути чітко встановленого спеціального звання [5]. Щоб отримати звання вище за граничне, останній має перейти на вищу посаду в органі чи підрозділі Національної поліції України. Таким чином, звання стимулюють поліцейських постійно підвищувати свою професійну кваліфікацію та розвиватись по службі, що в кінцевому випадку матиме вплив на стан їх грошового забезпечення. По-третє, спеціальні звання мають на меті моральне стимулювання працівника поліції, адже для кожного з них встановлюються строки вислуги. Так, стаття 83 Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII визначає, що строки вислуги для отримання спеціального звання становлять: капітан поліції – 1 рік; сержант поліції – 3 роки; молодший лейтенант поліції – 1 рік; лейтенант поліції – 2 роки; старший лейтенант поліції – 3 роки; капітан поліції – 4 роки; майор поліції – 4 роки; підполковник поліції – 5 років [4]. Особливість даного моменту полягає в тому, що подібним чином законодавець заохочує поліцейського до тривалої служби в органах та підрозділах поліції, показуючи перспективу кар'єрного та матеріального росту поліцейського.

Отже, зважаючи на вищевикладене, спеціальні звання поліції – це особлива службово-трудова характеристика працівника, котра визначає його місце у ієрархії штату органів та підрозділів Національної поліції України, розмір та обсяги грошового забезпечення та в окремій частині

рівень професійної кваліфікації. Спеціальні звання поліції є індивідуальним атрибутом трудової діяльності працівників Національної поліції України, який супроводжує кожного з них протягом всієї службової кар'єри. Правове регулювання присвоєння спеціальних звань повністю регламентовано положеннями відомчих нормативно-правових актів, які відносяться суто до сфери роботи підрозділів, органів та службовців НПУ. Водночас, саме в даному аспекті, на наш погляд, криється проблематика юридичного регламенту спеціальних звань. Відсутність у загальних трудових нормативних актах положень, які б встановлювали загальні засади та норми присвоєння спеціальних звань та загалом їх правовий статус, роблять дану категорію досить спірним юридичним феноменом, наявність якого дає можливість встановити особливі форми покарання працівників (пониження у спеціальному званні), а також здійснювати певні маніпулювання із оплатою праці носіїв таких звань (пониження у званні веде до пониження грошового забезпечення у зв'язку із зміною окладу за званням).

Література:

1. Про військовий обов'язок і військову службу: закон від 25.03.1992 № 2232-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 385.
2. Про Державне бюро розслідувань: закон від 12.11.2015 № 794-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 6. Ст. 55.
3. Про Національне антикорупційне бюро України: закон від 14.10.2014 № 1698-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 47. Ст. 2051.
4. Про Національну поліцію: закон від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.
5. Перелік посад поліцейських і відповідних їм граничних спеціальних звань: наказ від 04.12.2015 № 142. *Офіційний веб-портал Національної поліції України*. URL: <https://www.npu.gov.ua/about/struktura/perelik-posad-policzejskix.html>